

PRVNÍ PILÍŘ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY (SZP):II - PŘÍMÉ PLATBY ZEMĚDĚLCŮM

Reforma z roku 2003 a kontrola stavu SZP v roce 2009 oddělily většinu přímé podpory od produkce. Nařízení (EU) č. 1307/2013 vytvořilo jednotný právní základ ve formě úplného kodexu, který upravuje přímé platby zemědělcům, jež jsou nyní cílenější, spravedlivější a „zelenější“.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 38–44 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU); nařízení (EU) č. 1306/2013 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 549) a nařízení (EU) č. 1307/2013 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 608) ve znění nařízení (EU) 2017/2393 (Úř. věst. L 350, 29.12.2017, s. 15) (tzv. souhrnné nařízení doplňující návrhy Komise předložené při přezkumu víceletého finančního rámce 2014–2020 v polovině období).

CÍLE

SZP na období 2014–2020 zachovává existenci dvou pilířů, posiluje však jejich vazby, a nabízí tak obecnější a integrovanější přístup k podpoře v této oblasti. Nařízení (EU) č. 1307/2013 vytváří nový systém přímých plateb.

OBSAH NAŘÍZENÍ (EU) Č. 1307/2013

A. Celkový pohled

Mechanismy přímé podpory přecházejí od zásady oddělení plateb od produkce k přesnějšímu zacílení podpory. Systém spočívající v oddělení podpory od zemědělské produkce a v poskytování obecné podpory příjmů, jenž byl zahájen v roce 2003, je nahrazen systémem, v jehož rámci je každý prvek spojen se specifickými cíli. Jednotné platby zemědělským podnikům jsou nahrazeny systémem multifunkčních plateb, který se skládá ze sedmi částí: 1) „základní platba“ na hektar, jejíž výše podléhá harmonizaci podle hospodářských nebo administrativních kritérií na celostátní nebo regionální úrovni, a procesu sblížování (tzv. „vnitřní sblížování“); 2) „ekologická“ složka, která je doplňkovou podporou na náhradu nákladů spojených s poskytováním environmentálních veřejných statků, jež nehradí trh; 3) dodatečná platba mladým zemědělcům; 4) „redistributivní platba“ umožňující posílit podporu na první hektary zemědělského podniku; 5) dodatečná podpora příjmů v oblastech s přírodními omezeními; 6) podpora vázaná na produkci pro některé oblasti nebo určité druhy zemědělské činnosti poskytovaná z hospodářských či sociálních důvodů; 7) volitelný

zjednodušený režim pro „drobné zemědělce“, kteří jsou příjemci plateb nepřesahujících 1 250 EUR. První tři složky jsou pro členské státy povinné a čtyři další jsou volitelné. Členské státy musí využít 30 % vnitrostátního finančního rámce přímých plateb na „ekologickou složku“. Zbývajících 70 % se využívá na financování „základních plateb“, a to po odečtení veškerých částek vyčleněných na vnitrostátní rezervy pro platební nároky (povinné, do 3 % částek přidělených jednotlivým členským státům), doplňkové platby v podobě redistributivních plateb (do 30 %), platby určené mladým zemědělcům (do 2 %), nebo na platby na znevýhodněné oblasti (do 5 %), či platby vázané na produkci (do 15 %). Nové podpory na hektar jsou poskytovány pouze aktivním zemědělcům. Tyto podpory ostatně do roku 2019 podléhají procesu částečného sblížování (tzv. „vnější sblížování“) mezi členskými státy.

B. Klíčové otázky

1. Režim základní platby / zjednodušený režim platby na plochu (povinný pro členské státy)

Členské státy vyčleňují na nový režim základní platby přibližně 70 % vnitrostátních prostředků na přímé platby, a to po odečtení veškerých částek určených na platby mladým zemědělcům a na další volitelné platby: pro znevýhodněné oblasti, pro drobné zemědělce, redistributivní platby nebo „vázané“ platby. V případě EU-12 je lhůta pro ukončení jednoduššího, paušálního režimu jednotné platby na plochu prodloužena až do roku 2020. Co se týče „vnitřního sblížování“, členské státy, které v roce 2013 přidělovaly podporu stanovenou na základě minulých výsledků, musí přejít k vyrovnanějším úrovním plateb na hektar. K tomu mohou zvolit různé možnosti: mohou uplatnit vnitrostátní nebo regionální přístup (na základě administrativních nebo agronomických kritérií), což umožní dosáhnout paušální regionální nebo celostátní sazby do roku 2019 nebo zajistit, aby zemědělským podnikům, které dostávají méně než 90 % regionální nebo celostátní průměrné sazby, byla sazba postupně navyšována, přičemž je třeba poskytnout další záruku, že do roku 2019 každý zemědělec dosáhne minimální platby ve výši 60 % regionálního nebo celostátního průměru. Částky vyplácené zemědělcům, kteří dostávají více, než činí regionální/celostátní průměr, jsou úměrně upraveny, přičemž členské státy mají možnost omezit případné „ztráty“ podpory na 30 %.

2. Mechanismy redistribuce základních plateb (volitelné)

Členské státy mají právo využít redistributivní platbu na první hektary, na niž mohou vyčlenit až 30 % vnitrostátních finančních prostředků, ať již pro zemědělce na jejich prvních 30 hektarů, nebo až do průměrné velikosti zemědělského podniku, je-li větší než 30 hektarů. Další možností je uplatňovat maximální platbu na hektar. Členské státy, které využívají redistributivní platbu, mohou být vyňaty z povinnosti postupného snižování základních plateb od 150 000 EUR (minimálně 5 %).

3. Režim pro mladé zemědělce (povinný pro členské státy)

V zájmu podpoření generační obnovy se základní platba poskytovaná mladým zemědělcům – novým zemědělcům mladším 40 let, kteří zahájili činnost před méně než pěti lety, navýší platba po dobu prvních pěti let od založení o čtvrtinu. Tato podpora bude financována až do výše 2 % vnitrostátních prostředků. Je pro členské státy povinná.

Jedná se o dodatečné opatření, které doplňuje stávající opatření pro mladé zemědělce v rámci programů rozvoje venkova.

4. Ekologická složka (povinná pro členské státy s flexibilním uplatňováním)

Kromě režimu základní platby nebo režimu jednotné platby na plochu obdrží každý podnik dodatečnou platbu na hektar, pokud dodržuje některé zemědělské postupy, které mají příznivý účinek na klima a životní prostředí. Na tyto ekologické platby členské státy povinně použijí 30 % vnitrostátních finančních rámců. Jedná se o tři opatření:

- diverzifikace plodin; zemědělec musí pěstovat alespoň dva různé druhy, pokud rozloha obdělávané půdy přesahuje 10 hektarů; pokud přesahuje 30 hektarů, minimální počet kultur je tři; hlavní plodina smí zabírat nejvýše 75 % orné půdy a dvě hlavní plodiny nejvýše 95 % orné půdy,
- zachování stávajících trvalých travních porostů,
- vytvoření plochy využívané v ekologickém zájmu představující alespoň 5 % orné půdy u podniků s výměrou orné půdy nad 15 hektarů (s výjimkou trvalých travních porostů a trvalých plodin): souvratí, živé ploty, stromy, půda ležící ladem, krajinné prvky, biotopy, ochranná pásma, zalesněná plocha a plodiny, které vážou dusík.

Nedodržení ekologických povinností má za následek k přísné sankce. Aby nebyli postihováni zemědělci, kteří se již nyní zabývají otázkami ekologie a udržitelnosti, text zavádí systém „rovnocennosti ekologické složky“, v jehož rámci se za splnění těchto základních požadavků považuje dosavadní uplatňování postupů s příznivým dopadem na životní prostředí. Například na ekologické zemědělce se nekladou žádné dodatečné požadavky, neboť jejich postupy již mají zjevný ekologický přínos. U ostatních zemědělců mohou být do agroenvironmentálních režimů zahrnuta opatření považovaná za rovnocenná. Seznam těchto rovnocenných opatření je součástí nového nařízení. Má-li se předejít dvojímu financování těchto opatření, platby v rámci programů rozvoje venkova musí zohlednit povinnosti týkající se „ekologických aspektů“.

5. Vázané platby (volitelné pro členské státy)

Aby mohly členské státy reagovat na potenciálně škodlivé účinky „vnitřního sblížení“ na obzvláště citlivá odvětví nebo v obzvláště citlivých regionech, mají možnost poskytovat „vázané platby“, tj. platby vázané na konkrétní produkci. Jejich výše je omezena na 8 % vnitrostátních prostředků, pokud členský stát v současné době již poskytuje podporu vázanou na produkci, nebo až na 13 %, převyšuje-li současná úroveň podpory vázané na produkci 5 %. Komise může případně schválit vyšší úroveň. Kromě toho je možné poskytnout 2% „vázanou“ podporu na bílkovinné plodiny.

6. Oblasti s přírodními omezeními (znevýhodněné oblasti) (volitelné platby)

Členské státy nebo jejich regiony mohou poskytnout dodatečné platby pro oblasti zařazené mezi oblasti s přírodními omezeními, a to až do výše 5 % vnitrostátních finančních prostředků.

7. Aktivní zemědělci (povinné pro členské státy, nicméně s flexibilním uplatňováním)

Ve snaze vyřešit problém „gaučových zemědělců“ a odstranit několik právních nedostatků, které umožňovaly podnikům podávat žádost o přímé platby, ačkoli jejich hlavní podnikatelskou činností není zemědělská činnost, reforma zpřísňuje pravidla,

kteřá definují aktivní zemědělcce. Členské státy musí dodržovat nový negativní seznam činností, u nichž je vyloučeno pobírání přímých plateb (lze uvést, že souhrnné nařízení zmírnilo tato kritéria pro prokázání [nařízení (EU) 2017/2393, Úř. věst. L 350, 29.12.2017, s. 15]) (viz [3.2.9](#)). Členské státy mohou do negativního seznamu doplnit další podnikatelské činnosti.

8. Přípustná rozloha (s flexibilním uplatňováním)

Členské státy, v nichž by mohlo dojít k výraznému nárůstu ohlášené plochy způsobilé pro podporu, mohou omezit množství platebních nároků, které mají být uděleny v roce 2015, na 135 nebo 145 % celkové plochy ohlášené v roce 2009.

9. Režim pro malé zemědělce (volitelný)

Nová SZP umožňuje členským státům poskytnout malým zemědělcům zjednodušený režim pro případ roční platby ve výši do 1 250 EUR bez ohledu na velikost zemědělského podniku. Pro účastníky budou platit méně přísné požadavky podmíněnosti a nebude se na ně vztahovat povinnost dodržovat ekologické aspekty. Celkové náklady na režim pro malé zemědělce nesmí přesáhnout 10 % vnitrostátních finančních prostředků, s výjimkou případů, kdy se členský stát rozhodne poskytnout drobným zemědělcům tutěž částku, na kterou by měli nárok i bez tohoto režimu.

10. Podmíněnost (povinná)

Potvrzená a zjednodušená ustanovení o podmíněnosti podmiňují přímé platby tím, že zemědělci splní tyto požadavky: a) normy pro zemědělský a ekologický stav stanovené členským státem a sledující cíl zamezit erozi půdy, zachovat strukturu půdy a organické hmoty v půdě a zajistit minimální úroveň údržby; b) platné normy EU v oblasti veřejného zdraví, zdraví zvířat, životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat. Nedodržuje-li zemědělec pravidla podmíněnosti, jsou přímé platby, na něž má nárok, sníženy, nebo dokonce zcela zastaveny. Text potvrzuje, že rámcová směrnice o vodě a směrnice o udržitelném používání pesticidů budou začleněny do systému podmíněnosti, jakmile se prokáže, že byly ve všech členských státech řádně uplatněny, a jasně byly vymezeny povinnosti zemědělců.

11. Mechanismus rozpočtové a finanční kázně (povinný)

Mechanismus rozpočtové kázně se uplatňuje s cílem udržet výdaje určené na první pilíř SZP pod ročními rozpočtovými stropy stanovenými v rámci víceletého finančního výhledu (viz [1.4.3](#)). Pokud budou podle prognóz překročeny celkové plánované výdaje pro dané rozpočtové období, bude navržena úprava přímých plateb. Případné snížení by se nedotklo prvních 2 000 EUR vyplacených každému zemědělcce. Kromě toho mohou být přímé platby, které byly již dříve zemědělcům přiděleny, pokaždé sníženy s cílem naplnit novou rezervu pro případ krize na trhu až do výše 400 milionů EUR (viz [3.2.4](#)).

12. Integrovaný administrativní a kontrolní systém (povinný)

Potvrzuje se a posiluje také integrovaný administrativní a kontrolní systém (IACS). Zahrnuje přinejmenším tyto prvky: počítačovou databázi, systém identifikace zemědělských pozemků, systém identifikace a evidence nároků na základní platby,

integrováný kontrolní systém a systém identifikace každého zemědělce, který předkládá žádost o podporu.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Dne 13. března 2013 přijal Evropský parlament několik usnesení k legislativním návrhům týkajícím se SZP po roce 2013, [[P7_TA\(2013\)0084](#) až [P7_TA\(2013\)0087](#), Úř. věst. C 36, 29.1.2016, s. 240 až 704] a tato usnesení se stala mandátem pro vyjednávání s Radou. Po několika třístranných jednáních bylo dne 26. června 2013 dosaženo politické dohody. Pro upřesnění některých rozpočtových aspektů přímých plateb a rozvoje venkova bylo nicméně nutné uspořádat několik dohodovacích řízení mezi Parlamentem a Radou. Jakmile byla tato témata uzavřena, přijal Parlament dne 20. listopadu 2013, tedy bezprostředně po přijetí víceletého finančního rámce na období 2014–2020, několik usnesení [[P7_TA\(2013\)0490](#) až [P7_TA\(2013\)0494](#), Úř. věst. C 436, 24.11.2016, s. 270 až 280], v nichž opět vyjádřil své kladné stanovisko k nové SZP. V rámci přezkumu víceletého finančního rámce 2014–2020 v polovině období umožnily pozměňovací návrhy Parlamentu zlepšit pravidla pro ekologické platby a platby mladým zemědělcům. V říjnu 2017 bylo dosaženo dohody s Radou a příslušný text byl zveřejněn v prosinci 2017 [nařízení (EU) 2017/2393, Úř. věst. L 350, 29.12.2017, s. 15].

Albert Massot
02/2020

